

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 657.37:336

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2024-10-9>**Макурін А.А.**

доктор економічних наук, доцент,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Козаревич С.В.

аспірант кафедри менеджменту,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті розглянуто основні механізми побудови інноваційного підприємства. Проаналізовано сутність поняття інноваційний розвиток. Встановлено, що інноваційну діяльність вважають одним з важливих етапів більш складного циклу «наука – техніка – виробництво», що впливає на подальший розвиток та фінансування інвестицій в інновації на підприємствах, регіонах чи країні в цілому. Проаналізовано основні інноваційні компанії України з зазначенням галузі та виду інновації. Встановлено, що інтелектуальний потенціал країни здатний забезпечити інноваційний розвиток підприємства. Виокремлено тренд на цифровізацію, який дозволяє забезпечити потенційне збільшення інновацій на підприємстві з залученням додаткових коштів на управління бізнес процесами. Наведено проблеми, які призводять до гальмування інноваційного розвитку в Україні та, відповідно, низьких позицій у міжнародних рейтингах.

Ключові слова: інноваційне підприємство, технологічний процес, інноваційний розвиток, інвестиції, кадровий потенціал.

Makurin Andrii, Kozarevych Semyon

Dnipro University of Technology

INNOVATION PROCESSES AT DOMESTIC AND INTERNATIONAL ENTERPRISES

Innovative development is associated with a system of factors and conditions that are necessary for its increase. The main features of innovation are high risk, novelty and increased commercialization. The main features of innovation include the presence of the so-called life cycle of the innovation process, the stages of which are: birth, growth, maturity, saturation, decline. Countries with a developed market economy form such a system of relations between science, production and society, in which innovations are the basis of the development of industry and economy, and determine the most important directions of scientific activity. Thus, the conclusion follows that the formation and construction of the mechanism of innovative development of the country (region) is possible through the joint efforts of the state, entrepreneurial structures and the scientific environment, as well as society as a whole. The purpose of the work is to study the main theoretical aspects of innovative activity of enterprises as a basis for sustainable development. A direct characteristic of the intensity of production development is technological innovation, which has always received the greatest attention of researchers. They include all changes related to means, methods, production technology, which make up the essence of scientific and technical progress. In contrast to technical innovations, changes occurring in the environment that serve the main production processes are defined as non-technological. Therefore, it is suggested that innovative development should be understood as the use of fundamentally new progressive production technologies for the creation of high-tech products taking into account the used resources. Global business is intensively accelerating digitalization and the implementation of innovative achievements in the economy and production in various spheres in the life of the country. According to Gartner forecasts, global IT spending related to remote work alone will amount to \$332.9 billion this year, which is 4.9% more than last year. The problems that lead to inhibition of innovative development in Ukraine and, accordingly, low positions in international ratings are given.

Keywords: innovative enterprise, technological process, innovative development, investments, personnel potential.

Постановка проблеми. Інноваційні процеси на підприємстві пов'язані з розробкою, пошуком, освоєнням, удосконаленням та подальшою комерціалізацією нових продуктів, технологічних процесів та систем. Інноваційний розвиток пов'язан з системою факторів та умов, які необхідні для його збільшення. Основними рисами інновації є високий ризик, новизна та збільшення комерціалізації. До основних рис інновації можна віднести наявність так званого життєвого циклу інноваційного процесу, стадіями якого є: зародження, зростання, зрілість, насичення, спад. У загальноеконо-

мічному плані інновації – це оновлення основного капіталу (виробничих фондів) або виробленої продукції на основі впровадження нововведень – досягнень науки, техніки, технології; це закономірний, об'єктивний процес вдосконалення суспільного виробництва [1].

Країни з розвиненою ринковою економікою формують таку систему взаємин між наукою, виробництвом і суспільством, при якій інновації є основою розвитку промисловості і економіки, визначають найважливіші напрямки наукової діяльності. Таким чином, звідси випливає висновок, що формування і побудова меха-

нізму інноваційного розвитку країни (регіону) можливо спільними зусиллями держави, підприємницьких структур і наукового середовища, а також суспільства в цілому. Виходячи з цього, необхідно розглянути сформовані в науці уявлення про зміст інноваційного розвитку і дати визначення даного поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у вивчення питання інноваційної активності та інноваційного розвитку економіки внесли багато вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема Каринцева О., Шкарупа О. [2], Мельник Л., Кубатко О., Жукова Т. [3–5] У роботах цих авторів розкрито значення інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств, розроблено різні класифікаційні ознаки інновацій та методики оцінювання ефективності інноваційних проектів, обґрунтовано необхідність інноваційної діяльності, визначено форми і джерела фінансування, типи і складові інноваційної політики підприємства, методи управління інноваціями. У більшості з них акцент робиться не на ціновому механізмі конкуренції, а на інноваційних процесах, пов'язаних з поліпшенням всього виробничо-господарського потенціалу підприємства.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета роботи полягає у дослідженні основних теоретичних аспектів інноваційної діяльності підприємств як основи сталого розвитку

Виклад основного матеріалу дослідження. Промислові регіони та країна може досягти високого рівня національної конкурентоспроможності за рахунок державної економічної стратегії, яка ґрунтується на інноваційній компоненті.

Інновації варто ототожнювати з процесом створення нового технічного продукту і поширення його по всій економіці, а в довгостроковому плані розглядати як принципове джерело добробуту і результат творчої діяльності, спрямованої на розроблення, створення і поширення нових видів конкурентоспроможної на світовому ринку продукції, сучасних технологій, впровадження нових, адекватних ринковим умовам господарювання організаційних форм і методів управління, нових економічних структур.

Прямою характеристикою інтенсивності розвитку виробництва є технологічні інновації, яким завжди приділялася найбільша увага дослідників. До них відносять усі зміни, що стосуються засобів, методів, технології виробництва, які складають сутність науково-технічного прогресу. На відміну від технічних інновацій, зміни, що відбуваються в середовищі, які обслуговують основні виробничі процеси, визначені як нетехнологічні. Вони охоплюють інновації організаційного, управлінського, правового, соціального, екологічного та інших напрямів соціально-економічного розвитку [3].

Враховуючи фактор динаміки інноваційних процесів на вітчизняних підприємствах є науково-технічний прогрес та ринкові можливості збільшення конкурентоспроможності. У глобальному рейтингу інновацій Bloomberg Україна серед 50 країн з найбільш інноваційною економікою посіла 42 місце. Індекс інновацій Bloomberg складається на основі таких головних показників, як: витрати на інноваційно-інвестиційну діяльність, продуктивність, використання високотехнологічних технологій, розповсюдженість освіти. Згідно з цим рейтингом, обсяг коштів у відсотковому відношенні до ВВП, який Україна витрачає на дослідження і розробки, має коефіцієнт 44, продуктивність 50, присутність в економіці високотехнологічних компаній 34.

Наявні дефініції поняття «інноваційний розвиток підприємства», що представлені в наукових працях вчених є неоднорідними Для розкриття сутності поняття «інноваційний розвиток» необхідно виявити ряд принципів його організації, що відображають необхідні для його здійснення умови. Так, в таблиці 1 наведено та узагальнено підходи науковців до трактування поняття інноваційний розвиток та розкрито його сутність.

Враховуючи вище наведені підходи до тлумачення поняття можна дійти висновку, що більшість науковців під терміном «інноваційний розвиток» розуміють інновації, які створюють нову продукцію та процеси, новинки у виробництві та інноваційні підходи в вирішенні бізнес-процесів. Ми поділяємо точку зору дослідників, що можна виділити чотири основні концептуальні

Таблиця 1

Узагальнення поняття інноваційний розвиток

№	Автор	Інноваційний розвиток	Відміна характеристики
1	О. Адаменко	діяльність підприємства, що спирається на постійний пошук нових методів та засобів задоволення споживачьких потреб та підвищення ефективності господарювання;	Нові методи і засоби задоволення потреб споживачів, підвищення ефективності; впровадження інновацій у різні сфери діяльності
2	І. Борисова	створення на фондовому ринку привабливості з точки зору дохідності інвестиційного ризику, тобто підвищення вартості бізнесу шляхом управління інноваціями	Дохідність інвестиційного ризику; вартість бізнесу
3	Х. Гумба	не тільки основний інноваційний процес, але і розвиток системи факторів та умов, необхідних для його здійснення, тобто інноваційного потенціалу	Інноваційний процес; інноваційний потенціал
4	М. Касс	складний та довготривалий процес інноваційних перетворень на підприємстві, що включає набір цілей, заходів, які плануються, систему мотивації та способи фінансування	Інноваційні перетворення; процес проведення наукових досліджень і розробок, створення новинок та освоєння їх у виробництві
5	О. Мороз	процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів та можливостей підприємства,	Пошук та створення нової продукції і процесів; якісні зміни

Джерело узагальнено автором на основі [4]

підходи до вирішення проблем впровадження інновації: науково-технічний; ринковий; підприємницький; інтелектуальний. Виходячи з цього, зазвичай формуються різні підходи в реалізації інноваційного розвитку. Так, прихильники науково-технічної концепції інноваційного розвитку схильні вважати інноваційну діяльність одним з важливих етапів більш складного циклу «наука – техніка – виробництво». Ринкова концепція базується на пріоритетності ролі інновацій у забезпеченні реалізації ринкових можливостей підприємства та у досягненні конкурентних переваг. Проте, на нашу думку, слід зазначити, що ринкова концепція переважною мірою відбиває бажані результати інноваційної діяльності, крім того, прийняття рішення щодо вибору інновацій для реалізації ринкових можливостей майже неможливо відділити від носія цих вигід (новатора, який не є фахівцем-науковцем) та його суб'єктивних уявлень щодо корисності нововведень.

Отже, пропонуються під інноваційним розвитком розуміти використання принципово нових прогресивних технологій виробництва для створення високотехнологічної продукції з урахування використаних ресурсів.

Враховуючи такий підхід до сучасних інноваційних підприємств – Наприклад, серед українських інноваційних компаній варто зазначити WOG, Data Group, Interpipe, IT.Integrator, Kernel, Київстар, LG, Метінвест, Нова Пошта та інші. Самі ці компанії відіграють важливу роль в житті нашої країни, мають значний обсяг інвестицій – вкладений в інноваційні проекти; приймають участь в виставках та значеннях запровадження інновацій для зміцнення економічного та технологічного потенціалу [5]. У таблиці 2 узагальнено основні інновації які впроваджуються на вітчизняних компаніях та в різних галузях народного господарства.

Всесвітня організація інтелектуальної власності кожного року публікує глобальний інноваційний індекс у співпраці з Корнельським університетом та міжнародною школою бізнесу INSEAD. Відбувається аналіз та розташування 132 країн за рівнем їх інноваційної результативності. Під час аналізу досліджується 80 показників які формуються в 7 різних сферах. Традиційно останні 5 років очолює рейтинг інноваційних країн світу: Швейцарія, США, Швеція, Велика Британія та Нідерланди. Станом на 2023 рік Китай наближається до топ – 10 країн з інновацій, Туреччина та Індія входять до топ – 40 країн, а Україна посіла 57 місце зі 132 країн у 2023 році та 49 місце у 2022 році.

Масовий перехід на цифровізацію давно став стійким трендом. Наслідки пандемії, політична ситуація в світі, війни – прискорюють створення та організацію віддалених робочих місць, що стає повноцінною заміною альтернативного робочого дня а підприємстві чи в офісі компанії. Глобальний бізнес інтенсивно прискорює цифровізацію та впровадження інноваційних досягнень в економіці та виробництві за різними сферами в житті країни [6]. За прогнозами Gartner в цьому році глобальні витрати на ІТ, пов'язані тільки з віддаленою роботою, складуть 332,9 мільярда доларів, що на 4,9 % більше, ніж в минулому. В цілому в ІТ-рішення компанії вклядуть близько 3,9 трильйона доларів, що на 6,2 % більше, ніж у 2021. Найбільше зростання прогнозують в сегменті розробки програмного забезпечення – інвестиції в нього на 8,8 % перевищать показники 2021 року. Попит на ІТ-послуги зараз рекордно високий і навіть перевищує пропозицію на ринку. Тільки за останній рік він збільшився на 11 % у всьому світі. Стрімке зростання попиту на ІТ-рішення посилює потребу у кваліфікованих ІТ-інженерах. Інно-

Таблиця 2

Основні інноваційні компанії України

№	Назва	Вид інновації	Галузь	Регіон
1	WOG	оптимізація процесів за допомогою бізнес-рішень Apple	реалізація нафтопродуктів та інших товарів і послуг	всукраїнська мережа автозаправних комплексів
2	Датагруп	автоматизація бізнес-процесів на bpm'online, послуга SOC, продукти «Безпечне місто»	телекомунікації	всукраїнська мережа
3	Інтерпайп	будівництво на заводі Інтерпайп НТЗ двох нових ліній з виробництва залізничних коліс і з виробництва обсадних труб	виробництво труб і залізничних коліс	Дніпропетровська область
4	Кернел	єдина інноваційна екосистема сучасного агропромисловості DigitalAgriBusiness, аналітичний GIS-портал	агропромисловий комплекс	Вінницька, Дніпропетровська, Запорізька, Київська
5	Київстар	швидкий розвиток мережі 4G з найвищою швидкістю мобільної передачі даних	телекомунікації	всукраїнська мережа

Джерело: сформовано авторами самостійно

Таблиця 3

Топ 5 інноваційних економік по групам країн за рівнем доходу на душу населення у 2023 році

Високодохідна група (всього 48)	Дохід вище середнього (всього 36)	Дохід нижче середнього (всього 36)	Низькодохідна група (всього 12)
1.Швейцарія 1	1. Китай 11	1. Індія 40	1. Руанда 105
2.США 2	2. Болгарія 35	2. В'єтнам 48	2. Мадагаскар 106
3.Швеція 3	3. Таїланд 43	3. Іран 53	3. Мозамбік 123
4.Велика Британія 4	4. Бразилія 54	4. Україна 57	Бурунді 130
5. Нідерланди 5	5. Молдова 56	5. Філіппіни 59	Ефіопія 117

ваційна економіка країни не може існувати без фахівців цієї галузі.

Загалом у 2022–2024 роках позиції України знизилась за 35-ма показниками, таким чином, найбільша кількість показників, за якими ранжувалась наша країна знизилась. Спостерігаються також негативні зміни у виробництві та експорті високотехнологічної продукції, продуктивність праці, кількість ISO 9001 та екологічних сертифікатів, отримання прав інтелектуальної власності, насамперед на патенти – найвищої якості права інтелектуальної власності, імпорт прав інтелектуальної власності.

Погіршення рейтингу України за іншими складовими відбулося внаслідок зменшення кількості випускників ЗВО технічних спеціальностей, погіршення доступу до інтернету і використання інтернету, зниження рівня енергетичної продуктивності ВВП, зменшення обсягів кредитів, виданих приватному сектору. Одночасно підвищення рейтингу України зафіксовано за показниками роботи уряду – ефективність уряду та нормативна якість, надання державних послуг он-лайн, електронне надання інформації громадянам; електронні консультації і залучення громадян до прийняття рішень через інтернет, державні витрати на освіту, надходження прямих іноземних інвестицій у % до ВВП, витрати на комп'ютерне програмне забезпечення.

Тобто, інноваційні результати перевищують інноваційні ресурси через нестабільні рейтинги України за показниками отримання прав на об'єкти інтелектуальної власності. Однак покращити свої позиції в рейтингу, зокрема через збільшення фінансування досліджень і розробок, зростання інновацій у сфері охорони здоров'я, стимулювання інноваційної діяльності малого і середнього бізнесу Україна не мала змоги за умов повномасштабної воєнної агресії РФ проти України [7].

Один з визначальних показників ефективності реалізації інноваційної політики держави – це її місце у глобальних рейтингах. Важливим питанням є порівняння тенденцій розвитку інноваційної діяльності в Україні з провідними країнами світу, що дозволить виявити потенційні шляхи активізації та можливі варіанти вирішення існуючих проблем [8].

Проведений вище аналіз позицій України у світових рейтингах свідчить, що наша держава займає досить «слабкі» місця, однак останніми роками продовжується тенденція до покращення позицій в деяких міжнародних рейтингах. Інноваційна політика в Україні не приділяє достатньо уваги стимулюванню співпраці науки та виробництва. Вона має бути спрямована на структурні зміни та трансформацію всієї науково-технологічної сфери. Результати оцінювання стану інноваційної та науково-технічної сфери України на основі рейтингу Зведеного інноваційного індексу за індикаторами Європейського інноваційного табло

також свідчать про необхідність розроблення і втілення єдиної узгодженої науково-технічної та інноваційної політики, здійснення істотних перебудов в економіці, значних вкладень держави в інноваційну сферу та розвиток сучасних технологій [9]. Вирішення проблем, які призводять до гальмування інноваційного розвитку в Україні та, відповідно, низьких позицій у міжнародних рейтингах, потребує:

- удосконалення інституційного середовища та впровадження ефективних інструментів державної підтримки реалізації інноваційних розробок;
- стимулювання збільшення інвестицій в інноваційну діяльність;
- поширення науково-технічних програм, що передбачають співпрацю між науковим та виробничим секторами;
- налагодження партнерських відносин з країнами ЄС та світовими лідерами у сфері інноваційного розвитку;
- модернізації української освітньої системи та підготовки наукових кадрів відповідно до міжнародних стандартів;
- досконалення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності.

Реалізація цих завдань має стати рушієм розвитку інноваційної сфери, важливим кроком на шляху до забезпечення сталого розвитку та досягнення конкурентоспроможності України на світовій арені, а, отже, сприятиме підвищенню рейтингу країни в міжнародному контексті.

Висновки Проведений за даними моніторингу аналіз стану наукової сфери України у 2022-2023 р. висвітлив такі основні тенденції:

Попри те, що наукова сфера в Україні поки що залишається досить великим сегментом економіки, спостерігається тенденція стрімкого і неухильного скорочення кількості організацій та наукових працівників, що здійснюють науково-технічну діяльність. Так, наразі кількість дослідників на 38,0 % менша проти 2018 р., а кількість організацій – на понад 40,0%.

Стан вітчизняного наукового потенціалу за даними Державної служби статистики України представлено достатньо широко, за багатьма розрізами: галузями наук, секторами діяльності, регіонами, видами економічної діяльності.

Кадрове забезпечення можна дослідити також за детально представленими показниками щодо вікової структури та гендерної приналежності персоналу. Однак відсутність в системі державного статистичного спостереження інформації щодо кількості наукових та науково-технічних робіт, створеної наукової (науково-технічної) продукції певних видів (виробів, технологій, матеріалів та ін.) та рівня її впровадження не дає змогу проводити більш повний всебічний аналіз результативності наукової і науково-технічної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Hens L., Karintseva O., Kharchenko M., & Matsenko O. The States Structural Policy Innovations Influenced by the Ecological Transformations. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. No. 3. P. 290–301. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.3-26> 17
2. Karintseva O.I., Shkarupa O.V., Shkarupa I.S. Innovation potential of ecological modernization for green growth of economics: a case study. *International Journal of Ecology and Development*. 2016. No. 31 (1). P. 73–82. URL: <http://www.ceser.in/ceserp/index.php/ijed/article/view/4044>

3. Melnyk L., Dehtyarova I., Kubatko O., Karintseva O., Derykolenko A. (Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*. 2019. No. 179(9-10). P. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>
4. Melnyk L., Kubatko O., Dehtiarova I. Sustainable development strategies in conditions of the 4th Industrial revolution: the EU experience. Reducing Inequalities Towards Sustainable Development Goals: Multilevel Approach / M.P. Bhandari, H. Shvindina (eds). Denmark : Rivers Publishers, 2019. P. 241–256.
5. Shkarupa O.V., Karintseva O.I., Zhukova T.A. Ecological modernization of the transport system in Sumy for green growth of economics. *International Journal of Ecology and Development*. 2017. Vol. 32. Is. 3. P. 75–85.
6. Єрешко А.І., Сотніков Ю.М. Перспективи використання маркетингових онлайн-досліджень в інноваційному розвитку економіки регіону. *Бізнес-навігатор*. 2018. № 2. С. 63–66.
7. Чому країни посилено розвивають штучний інтелект (2020). Видавництво 112.ua. URL: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/kliuch-do-svitovoho-liderstva-chomu-krainy-posyleno-rozvyvaiut-shtuchnyi-intelekt-525688.html> (дата звернення: 10.05.2024).
8. Штучний інтелект у маркетингу: як AI-алгоритми вдосконалюють онлайн-рекламу? Конференція AI. URL: <https://aiconference.com.ua/uk/news/iskusstvennyi-intelekt-v-marketinge-kak-ai-algoritmi-sovershenstvuyutonlayn-reklamu-93972> (дата звернення: 10.05.2024).
9. Віт К. 5 способів використання машинного навчання у сфері маркетингу. 2019. URL: <https://coworkingplatforma.com/ua/blog/5-sposobiv-vikoristanna-masinnogo-navcanna-u-sferi-marketingu/> (дата звернення: 10.05.2024).
10. Базалійська Н.П., Міщук В.В. Сутнісні підходи формування системи мотивації трудової поведінки працівників на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 9. С. 232–236.

REFERENCES

1. Hens L., Karintseva O., Kharchenko M., & Matsenko O. (2018) The States Structural Policy Innovations Influenced by the Ecological Transformations. *Marketing and Management of Innovations*, no. 3, pp. 290–301.
2. Karintseva O. I., Shkarupa O. V., Shkarupa I. S. (2016) Innovation potential of ecological modernization for green growth of economics: a case study. *International Journal of Ecology and Development*, no. 31 (1), pp. 73–82.
3. Melnyk L., Dehtyarova I., Kubatko O., Karintseva O., Derykolenko A. (2019) Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, no. 179(9-10), pp. 22–30.
4. Melnyk L., Kubatko O., Dehtiarova I. (2019) Sustainable development strategies in conditions of the 4th Industrial revolution: the EU experience. Reducing Inequalities Towards Sustainable Development Goals: Multilevel Approach / M. P. Bhandari, H. Shvindina (eds). Denmark: Rivers Publishers, pp. 241–256.
5. Shkarupa O. V., Karintseva O. I., Zhukova T. A. (2017) Ecological modernization of the transport system in Sumy for green growth of economics. *International Journal of Ecology and Development*, vol. 32, is. 3, pp. 75–85.
6. Yereshko A. I., Sotnikov Yu. M. (2018) Perspektivyvy vykorystannia marketynhovykh onlain-doslidzhen v innovatsiinomu rozvytku ekonomiky rehionu [Prospects of using online marketing research in the innovative development of the region's economy]. *Biznes-navihator*, no. 2, pp. 63–66.
7. Chomu krainy posyleno rozvyvaiut shtuchnyi intelekt [Why countries are intensively developing artificial intelligence]. Available at: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/kliuch-do-svitovoho-liderstva-chomu-krainy-posyleno-rozvyvaiut-shtuchnyi-intelekt-525688.html> (accessed May 10, 2024).
8. Artificial intelligence in marketing: how do AI algorithms improve online advertising? [Shtuchnyi intelekt u marketynhu: yak AI-alhorytmy vdoskonaliuiut onlain-reklamu?]. Available at: <https://aiconference.com.ua/uk/news/iskusstvennyi-intelekt-v-marketinge-kak-ai-algoritmi-sovershenstvuyut-onlayn-reklamu-93972> (accessed May 10, 2024).
9. Witt C. (2019) 5 ways to use machine learning in marketing [5 sposobiv vykorystannia mashynnoho navcannia u sferi marketynhu]. Available at: <https://coworkingplatforma.com/ua/blog/5-sposobiv-vikoristanna-masinnogo-navcanna-u-sferi-marketingu/> (accessed May 10 2024).
10. Bazalijsjka N. P., Mishhuk V. V. (2016) Sutnisni pidkhody formuvannja systemy motyvaciji трудової поведінки працівників на підприємстві [Essential approaches to the formation of a system of motivation of workers' behavior in the enterprise]. *Global and national economics problems Mykolaiv National University after V.O.Sukhomlynsky*, no. 9, pp. 232–236.